

Innhold

1.	Hensikten med en eierskapsmelding	2
2.	Prinsipper for god kommunal eierstyring	2
3.	Anbefalinger fra KS om god eierstyring.	3
4.	Åpenhet i forvaltningen	4
5.	Aksjeselskap som selskapsform	5
6.	Kommunene som eiere av everk	5
6.1	Organisatorisk ramme	6
6.2	Kapitalforvaltning og utbytte	7
6.3	Strategiske veivalg	8
7.	Oppdal Everk AS.....	10
7.1	Historikk.....	10
7.2	Virksomhet og organisering	10
7.3	Selskapets filosofi.....	11
7.4	Selskapets økonomi.....	12
7.5	Vurderinger rundt selskapet	13
8.	Krav til eier og selskap	16
8.1	Krav til Oppdal kommune som eier	16
8.2	Krav til Oppdal Everk AS	16
	Kilder:.....	18

1. Hensikten med en eierskapsmelding

Kommunestyret vedtok i k-sak 09/42 den 17.06.09 at det skulle utarbeides en eierskapsmelding for Oppdal Everk AS.

En eierskapsmelding er det overordnede politiske styringsdokumentet for virksomheter som er lagt til andre rettssubjekt. Meldingen skal fortelle hva kommunen ønsker å oppnå med sitt eierskap, gi styringssignaler til selskapet, og tydeliggjøre ansvarsforholdene mellom den kommunale eieren og selskapsorganene. Eierskapsmeldingen er viktig for å oppnå balanse mellom samfunnsmessige og forretningsmessige mål. Ved siden av målformuleringer knyttet til selskapets virksomhet kan kommunen gi signal om andre overordnede målsetninger, slik som miljø, likestilling, etikk, åpenhet osv. Dokumentet skal ikke bidra til en detaljstyring av selskapene, men sikre samhandling og kommunikasjon mellom eier, selskapsorgan og omverdenen.

2. Prinsipper for god kommunal eierstyring

Et grunnleggende dilemma ved styring av selvstendige selskaper er hvordan man skal kunne balansere frihet og styring. Sett fra et demokratisk ståsted vil dette være et spørsmål om hvor langt man kan gå i retning av å gi selskapene en fristilt rolle, slik at de kan drive på en forretningsmessig effektiv måte uten at man mister muligheten for overordnet politisk styring og kontroll.

Det er vesentlig for en aktiv eierstyring at det utarbeides en tydelig eierstrategi for hvert enkelt selskap, som formidler eiers styringssignaler til selskapets styre. Når eierskapsmeldingen er vedtatt skal kommunen begrense seg til overordnet styring. Detaljstyring fra eier vil kunne fragmentere styrets ansvar. Eiers målsetninger overfor styret klargjøres i eierskapsmeldingen. Det er viktig at målsetningene er tydelige og operasjonaliserbare slik at graden av måloppnåelse kan etterprøves. Styret er ansvarlig overfor eieren for oppnådde resultat. Eierens styringskontroll med selskapene skjer hovedsakelig ved gjennomgangen av årsoppgjør og rapportering av måloppnåelse. Ansvar for selskapskontroll for øvrig ligger hos kontrollutvalget.

For aksjeselskaper er det først og fremst gjennom generalforsamlingen at kommunen formelt sett kan utøve eiermessig styring. Utenfor generalforsamlingen har kommunen som eier ingen formell makt i selskapet. Det er for eksempel generalforsamlingen som velger styret i selskapet, styresammensettingen kan være et viktig virkemiddel for å nå eiers målkrav for selskapet.

Andre virkemidler som kommunen i kraft av å være 100% eier kan benytte gjennom generalforsamlingen er først og fremst knyttet til utformingen av vedtektene til selskapet og andre styringsdokumenter som fastsetter rammer og nærmere regler for drift av selskapet. På denne måten kan kommunen i kraft av å være 100% eier legge føringer i forbindelse med utarbeidelse av selskapets strategi, hva som skal være prioriterte mål og hva som kan være indikatorer for suksess.

3. Anbefalinger fra KS om god eierstyring.

Kommunenes Sentralforbund (KS) har etablert et kompetansenettverk for eiere av selskaper i kommunal sektor. Formålet er å utvikle et kompetent og aktivt eierskap hos norske kommuner. Styret i dette forumet har så langt utarbeidet 19 anbefalinger som handler om å sikre bedre rammebetingelser for eierskap. Nedenfor gjengis en kortversjon av disse anbefalingene.

1. Obligatorisk opplæring av og informasjon til folkevalgte. Omfanget av fristilling i egne selskap øker. Samtidig viser undersøkelser at lokalpolitikere har liten kompetanse i eierstyringsmulighetene. Derfor anbefales det å la folkevalgtopplæringen omfatte eierstyring av virksomhet som er skilt ut i egne selskap.
2. Utarbeidelse av eierskapsmeldinger. Det anbefales at slike meldinger gir oversikt over virksomhet som er lagt ut i selskaper og samarbeidsorgan, at man nedfeller prinsipper for eierstyring for de ulike selskapsformene, og at man gjennomfører formålsdiskusjoner og strategidrøftinger for hvert enkelt selskap. Et kommunalt oppnevnt eierforum anbefales årlig å gjennomgå og eventuell revidere eierskapsmeldingen.
3. Utarbeidelse og revidering av selskapsstrategi og selskapsavtale/vedtekter. Selskapets virksomhet skal tydeliggjøres i vedtektene. Formålsangivelsen som bygger på eierskapsmeldingen bør vurderes med jevne mellomrom for å se om det er behov for endringer.
4. Vurderinger og valg av selskapsform. Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset virksomhetens formål, eierstyringsbehov, markedsmessige forhold og konkurransereguleringen.
5. Fysisk skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet. Selskaper som driver med konkurransevirkosomhet i tillegg til monopolvirkosomhet bør som hovedregel skille disse fra hverandre for å unngå mulighet for rolleblanding og kryssubsidiering.
6. Eierdokumenter som grunnlag for selskaps- og forvaltningskontroll. Det anbefales at kommunestyret fastsetter regler for hvilke eierstyringsdokumenter som skal sendes til kontrollutvalget som grunnlag for selskaps- og forvaltningskontroll, og at kontrollutvalget er til stede ved selskapets generalforsamlinger.
7. Sammensetning og funksjon til eierorgan. For aksjeselskap og interkommunale selskaper anbefales det at kommunestyret oppnevner politisk ledelse som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Det er sentralt at det opprettes en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierorgan og kommunestyre i forkant av generalforsamlingen.
8. Eiers krav til profesjonelle styrer i kommunal sektor. Det er eiers ansvar å sørge for at styret sammensettes og gis de nødvendige styringsrammer for å utøve sitt virke som et profesjonelt organ. Et profesjonelt styre som kollegium består av personer med egnede egenskaper som utfyller hverandre kompetansemessig.
9. Gjennomføring av eiermøter. Anbefalingen er en presisering av aksjelovens regler knyttet til generalforsamling, hvor det vektlegges at møtet skal være en effektiv møteplass for aksjonærer og styre. Dette sikres gjennom gode rutiner for innkalling, saksbehandling og fullmaktserklæringer.

10. Valgkomité for styreutnevning i aksjeselskap og interkommunale selskaper. Ved valg av styre til aksjeselskaper bør det nedsettes en valgkomité som har ansvar for å sikre et styre med komplementær kompetanse og å foreslå styrehonorar.
11. Rutiner for kompetansevurdering av selskapsstyrene. For å sikre utviklingen av nødvendig kompetanse i styret, anbefales det å innføre rutiner for evaluering og utvikling av kompetanse.
12. Styresammensetning i konsernmodell. Styre i morselskap bør ikke sitte som styre i datterselskap.
13. Oppnevning av vararepresentanter. Dersom det oppnevnes vara til styret bør det være en ordning med numerisk vara for å sikre kontinuitet.
14. Habilitetsvurderinger og politisk representasjon i styrene. Det anbefales å unngå styresammensetning der medlemmene jevnlig blir vurdert i forhold til habilitetsreglene.
15. Kjønnsrepresentasjon i styrene. Det bør tilstrebes lik kjønnsrepresentasjon uavhengig av organisasjonsform.
16. Godtgjøring til styremedlemmer. En prinsipiell diskusjon bør foretas i forbindelse med eiermeldinger. Honoraret bør reflektere styrets ansvar, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet.
17. Arbeidsgivertilhørighet i selvstendige rettssubjekter. Det anbefales at utskilte selskaper bør søke medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon.
18. Utarbeidelse av etiske retningslinjer. Eieren bør påse at selskapet utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften.
19. Åpenhet og klarhet i administrasjonssjefens rolle i kommunale foretak. Rådmannens tilsynsmyndighet over for KF'er bør tydeliggjøres, bl.a. ved at man unngår rolleblending mellom ledelses- og tilsynsfunksjonene.

4. Åpenhet i forvaltningen

En kommune er avhengig av å ha et åpent forhold til sine innbyggere, og er berørt av allmenne utfordringer knyttet til etikk og samfunnsansvar. Med kommuneloven av 1992 ble kravene som stilles til den kommunale organiseringen redusert og prinsippet om kommunal organisasjonsfrihet ble lagt til grunn. En utilsiktet effekt av dette var at allmennheten fikk svakere innsynsmuligheter i fristilte virksomheter.

For å bidra til en tillitskapende forvaltning har formålsparagrafen i kommuneloven blitt endret med virkning fra 1. juli 2009. Ordlyden i § 1 slår nå fast at kommuneloven skal legge til rette for en tillitskapende forvaltning og at kommunal virksomhet skal bygge på en høy etisk standard. Ny offentlighetslov av 19.05.2006 trådte i kraft 01.01.2009. Den omfatter selskap hvor det offentlige har en eierandel på mer enn 50%. Selv om det er fastsatt unntak for selskap som "hovudsakleg driv næring i konkurranse med og på same vilkår som private", er nettvirksomheten en så stor del av Oppdal Everks virksomhet at loven i prinsippet må antas å gjelde for selskapets virksomhet.

Oppdal kommune har nedfelt meroffentlighet som et prinsipp i sitt informasjonsreglement. Dette betyr at man ønsker å holde møter og dokument åpne selv om man har lovhjemmel til lukking/unntak. Det vil være naturlig at samme standard legges til grunn for kommunalt eide selskap. Dersom det er hjemmel for lukking/unntak fra offentlighet, vil det bli styrets vurdering om anledningen skal benyttes av omsyn til selskapets konkurransesituasjon/forretningsdrift. Et aksjeselskap må ellers følge aksjelovens regler for informasjon og innsyn, samt det som fastsettes i vedtektene, generalforsamling og eierskapsmelding.

5. Aksjeselskap som selskapsform

Oppdal Everk er organisert som aksjeselskap. Selskapet er en selvstendig juridisk enhet hvor eierens forpliktelser er begrenset til den innskutte aksjekapitalen. Selskapets kreditorer kan bare søke dekning i aksjeselskapets eiendeler og formue forøvrig. Det juridiske rammeverket er regulert av aksjeloven. Styret har det overordnede ansvaret for forvaltningen av selskapet, og eieren har myndighet gjennom generalforsamlingen. Dette betyr at kommunen som aksjonær ikke kan gi pålegg til selskapets styre uten at det skjer i form av en beslutning fra generalforsamlingen.

Når kommunen organiserer virksomhet i et aksjeselskap innebærer dette en høy fristillingsgrad. Styringen får et indirekte preg, hvor innflytelsen på styrets beslutninger skjer gjennom generalforsamlingen for selskapsvedtektene, valg av styremedlemmer og styringssignal i strategiske dokumenter slik som eierskapsmeldingen. Styret i et aksjeselskap har et selvstendig ansvar og uavhengighet som lett kan komme i konflikt med kommunens ønske om å lede utviklingen i bestemte retninger dersom man ikke har et bevisst forhold til ansvarsfordelingen.

Aksjeloven har en lovfestet ansvarsfordeling mellom eier, styre og ledelse, som vedtektene må gjenspeile.. Gjennom vedtektsendring kan generalforsamlingen bestemme at visse saker skal forelegges dette organet. Store avvik fra den alminnelige ansvarsfordelingen mellom generalforsamling og styre kan imidlertid være en ulempe. For det første kan det redusere handlekraften ved at løpende beslutninger må opp i et høyere selskapsorgan, og for det andre risikerer man at ansvars plasseringen hos styret settes til side på grunn av overstyring fra aksjonærens side.

Selv om kommunen bærer hele den økonomiske risikoen og har avgjørende styringsinnflytelse gjennom generalforsamlingen, har man som 100% eier av aksjeselskapet likevel ikke noe formelt ansvar for den daglige virksomheten. Det er det styret og daglig leder som har med grunnlag gitt i aksjeloven, selskapets vedtekter, styreinstruks, eierskapsmelding. Av omsyn til risikoen og de muligheter for avgjørende innflytelse som eieren har, er det en forutsetning at kommunen/kommunestyret holdes kunnskapsmessig oppdatert om selskapets virksomhet

6. Kommunene som eiere av everk

Kraftforsyningen i Norge har tradisjonelt vært et offentlig ansvar. Det kommunale eierskapet ble i første rekke etablert og utviklet for å gi den lokale befolkningen og næringslivet sikker og rimelig tilgang på kraft. Eierskapets rolle i kommunal energipolitikk har hatt flere sider:

Eierskapsmelding for Oppdal Everk AS

- Eierskap til produksjonsmidler har blitt sett på som et sentralt virkemiddel for å sikre næringslivet og husholdningene rimelig kraftforsyning.
- Eierskap til nett var viktig for å utvikle infrastrukturen i kommunene.
- Eierskap til kraftomsetning gjorde det mulig å påvirke prisene forskjellige kundegrupper betalte.

Energiloven fra 1991 og de påfølgende reformene har resultert i flere endringer:

- Det er etablert konkurranse mellom kraftleverandører. Overføringsnettene har blitt tilgjengelig for alle aktører, og kraften kan kjøpes fra omsetningsselskaper andre steder i landet.
- Prinsippene for regulering av nettvirksomheten har blitt lagt om. NVE legger nå press på everkenes nettvirksomhet gjennom inntektsrammeregulering. Dette er en form for monopolkontroll for å sikre effektiv nettdriften.
- Internasjonalisering. Det norske markedet knyttes stadig nærmere de andre nordiske landene og det øvrige Nord-Europa.

En konsekvens av disse reformene er at det lokale politiske handlingsrommet er snevret inn.

Kraftproduksjonen er fullt ut eksponert for markedskonkurranse, og eierne har i økende grad lagt vekt på kommersielle mål. Eierskap til produksjonen brukes i mindre grad til å påvirke kraftprisene til lokale husholdninger og bedrifter, men dette er selvfølgelig fortsatt mulig. Det legges mer vekt på å utvikle konkurransedyktige enheter med kompetanse innen risikohåndtering. Kraftomsetningen har blitt en handelsvirksomhet på linje med annen varehandel. Marginene er små. Den sterke konkurransen har bidratt til å svekke betydningen av eierskap for å oppnå rimelig kraftforsyning. I stedet er markedsmekanismene en garantist for at det tilbys kraft på rimelige vilkår. Effektiviseringskravene på nettvirksomheten har satt incentivene for å investere i infrastrukturen under press. Usikkerheten rundt NVE sitt fremtidige reguleringsopplegg har bidratt til å gjøre den langsiktige styringen mer kompleks.

Det er særlig tre områder hvor en offentlig eier av et everk må ta noen overordnede avveininger; organisatorisk ramme, kapitalforvaltning og strategiske valg for utvikling av selskapet.

6.1 Organisatorisk ramme

Dette omfatter selskapsform, selskapsstruktur og selskapsorgan. De fleste everk er nå organisert som aksjeselskap. Dette reduserer eierens risiko og gir beslutningsprosesser som er tilpasset markedet selskapene operer i. De fleste offentlig eide everk er strukturert etter følgende alternativ:

1. **Vertikalt integrert selskap.** Flere ledd i verdikjeden (produksjon, nett og omsetning) organiseres innenfor ett selskap. Dette begrunnes gjerne med samordningsgevinster mellom virksomhetsområdene, og at man ikke pådrar seg store styringskostnader. Myndighetene er imidlertid negativ til vertikal integrasjon for større selskaper fordi det kan føre til at kryssubsidiering blir kamouflert.

2. **Konsernmodell.** I et konsern skilles de ulike virksomhetsområdene ut i separate selskaper eid av et felles morselskap. NVEs krav om etablering av konsernmodell i forbindelse med fusjoner og oppkjøp av større selskaper har ført til at flere eiere har funnet det hensiktsmessig å etablere en konsernstruktur. Konsernmodellen gjør at det enkelte virksomhetsområde får et selvstendig resultatansvar, og er mer fleksibel med hensyn til fremtidige endringer i eierstrukturen. På den andre siden vil man for små everk oppleve det som en unødvendig kompleks og dyr organisering.
3. **Direkte eierkontroll.** Virksomhetsområdene skilles ut i egne selskap, som hver for seg eies direkte og ikke gjennom et morselskap. Selv om denne modellen blir foretrukket av konkurransemyndighetene, har den sine ulemper. Skattemessig overskudd i ett selskap kan ikke samordnes med underskudd i andre slik som i konsernmodellen. Selskapets totale kapitalbase blir splittet, og gir større utfordringer for finansieringen.

Selskapsorganene:

Når et everk er organisert som et AS følger det av aksjeloven at disse består av generalforsamling, styre og selskapsledelse. Problemstillingene som deretter reiser seg er ikke bare relatert til everk, men for kommunalt eierskap i aksjeselskap generelt, slik som hvem som skal representere eieren i generalforsamling, hvem som bør sitte i styret, og hvilke type saker som skal bringes inn for generalforsamlingen.

6.2 Kapitalforvaltning og utbytte

Eieren har rett til å kreve en viss avkastning på kapitalen som ligger i everket. En tilfredsstillende avkastning er et tegn på at virksomheten utnytter ressursene på en effektiv måte. Samtidig kan man ikke regne med at det går an å fastsette dette på forhånd. Den løpende avkastningen er avhengig av prisutviklingen på everkets tjenester og egne kostnader. Likevel har eieren visse påvirkningsmuligheter, f. eks ved å signalisere hvilket avkastningskrav som skal benyttes for everkets investeringer, hvordan selskapet skal finansieres (forholdet mellom gjeld og egenkapital), og gjennom utbyttepolitikken.

For selskapets ulike virksomhetsområder kan det fastsettes avkastningsmål, og for investeringer lønnsomhetskrav. Disse kravene må ikke forveksles med hvilket årlig utbytte eieren kan ta ut av virksomheten. Avkastningen er et uttrykk for selskapets resultat i prosent av totalkapitalen eller egenkapitalen. Resultatet kan enten holdes tilbake i selskapet eller utbetales til eieren i form av utbytte. Det årlige utbyttet må tilpasses everkets økonomiske situasjon, mens avkastningskravet skal reflektere den alternative avkastningen en kunne oppnådd på kapitalen i everket dersom den ble investert andre steder. Dersom resultatet tas ut som utbytte reduseres selskapets mulighet til å finansiere nyinvesteringer med egenkapital tilsvarende, og kapitalbehovet må dekkes gjennom lånefinansiering eller ny kapitaltilførsel fra eieren.

Hvilket avkastningskrav bør en kommunal eier av et everk stille? Et alminnelig utgangspunkt er hvilken avkastning man får ved risikofri plassering av finanskapital i pengemarkedet og legge til en kompensasjon for risiko. Avkastningen på risikofri pengeplassering blir ofte målt gjennom renten på statsobligasjoner. De siste 5 årene har avkastningen på statsobligasjoner med 3 års gjenstående løpetid svingt mellom 2,5% og 5,5%. Risikopåslaget bør reflektere hva en investor i gjennomsnitt får i meravkastning ved å ha penger plassert i aksjer innen selskapets virksomhetsområde.

Eierskapsmelding for Oppdal Everk AS

Nettvirksomhet er ikke kjennetegnet med særskilt høy risiko, men rammene gitt av NVE til nettvirksomhet kan variere årlig. Produksjons- og omsetningsvirksomheten er mer utsatt for risiko. Benytter man et risikopåslag på 2-3% for nettvirksomhet indikerer dette at eieren bør signalisere et avkastningskrav på 6-7% for nettvirksomheten, og noe høyere for øvrig virksomhet. Størrelsen på avkastningskravet for nettvirksomheten må ses i sammenheng med eiers krav til service og beredskap.

NVE sine inntektsrammeberegninger for nettvirksomhet tar m.a. utgangspunkt i et avkastningsgrunnlag for hvert enkelt everk. Denne "NVE-verdien" forteller hvor stor kapital som er lagt ned i nettet, og som selskapet får lov til å beregne seg avkastning av gjennom størrelsen på nettleien. Dersom man trekker fra nettvirksomhetens langsiktige gjeld, får man en tallfesting av egenkapitalen i nettvirksomheten.

Utbyttepolitikken over for et kommunalt eid everk bør være styrt av eierens alternative avkastningsmuligheter, soliditetsvurderinger for selskapet, hensynet til forutsigbarhet og selskapets kapitalbehov. Et lavt utbytte kan være et uttrykk for at selskapet er i en ekspansjonsfase, mens høyt utbytte er mer vanlig for selskaper som ikke planlegger større investeringer. Har selskapet høy egenkapitalandel og lave investeringsbehov er det naturlig å ta ut hele årsresultatet i utbytte.

Det finnes dermed ikke noe fasitsvar for å fastsette et nøkkeltall for å beregne kravet til utbytte. For en kommunal eier med budsjettorientert økonomistyring er det naturlig at hensynet til forutsigbarhet veier tungt. Dette betyr at utbyttestørrelsene ikke bør være direkte relatert til det enkelte års resultat, men ha en jevn utvikling over tid. Med dette utgangspunktet kan der være mest hensiktsmessig å sette utbytteforventingene til en fast prosentsats av selskapets egenkapital.

Kommunene betaler ikke skatt, mens everkene skattelegges for årsresultatet etter fradrag for finanskostnader. Denne skattemessige asymmetrien tilser at selskapet og eieren samlet sparer skatt ved å ha lav egenkapitalprosent, noe som drar i retning av å sette en øvre ramme for soliditeten. For å sikre selskapet ekstern finansiering bør man også ha en nedre grense.

6.3 Strategiske veivalg

Eierens strategiske holdninger og motivasjon ved eierskapet er sterkt påvirket av hvilken tidshorisont som er lagt til grunn for engasjementet, om man er passive eller aktive eiere, og om man har en geografisk horisont som strekker seg utover kommunegrensene.

Kommunale eiere av everk har som oftest en langsiktig investeringshorisont. Engasjementet har ikke primært kommersielle motiv, men er begrunnet ut fra målsetninger knyttet til kraftforsyningen. Offentlige eiere blir tradisjonelt betraktet som passive. Kompetansegapet og overlessingen med andre oppgaver har ofte som konsekvens at strategiske spørsmål får en stemoderlig behandling eller blir overlatt til selskapet selv. Spørsmålene om geografisk horisont er gjerne et ikke-tema helt til fusjonsprosesser er på gang og man må ta raske beslutninger. Kjappe beslutninger uten forankring i strategiske avveininger er sjelden et godt utgangspunkt.

En langsiktig, aktiv eier av et everk vil bidra til at selskapet skal utvikle seg på lang sikt, ønsker å utnytte synergieffekter, og har et bevisst forhold til hvilken geografisk horisont everket skal inngå i. Dette avhenger av relativt tette bånd mellom eier og bedrift.

Eierskapsmelding for Oppdal Everk AS

En kommunal eier av et lokalt everk bør ha noen oppfatninger om hvilken rolle selskapet skal ha i strukturendingsprosesser. I kraftforsyningen ligger det synergieffekter gjennom realisering av stordrifts- og samordningseffekter. Mye tyder på at det ligger store utnyttede potensial for mer effektiv drift i norske everk.

Stordriftsfordeler tas ut gjennom horisontal integrasjon; - f.eks. at flere nettselskap slås sammen, mens samordningseffekter oppnås gjennom vertikal integrasjon, - hvor f. eks. et nettselskap også tar kontroll over produksjons- og omsetningsvirksomhet. Det kan også tenkes samordningseffekter dersom everket samordner noen av sine tjenester med kommunen, f.eks. gjennom felles måleravlesning, faktureringsystem og infrastrukturinvesteringer. En annen mulighet er at selskapet utvider sine virksomhetsområder, f.eks. innen bredbånd og fjernvarmeanlegg.

Stordriftsfordeler for nettselskap er bl.a. relatert til samarbeid om drifts- og vedlikeholdsoppgaver, bedre utnyttelse av beredskaps- og vaktordninger, utnyttelse av ny teknologi, kompetanseoppbygging, finansieringsmuligheter og kundeservice. På den andre siden vil den lokale forankringen og eierkontrollen kunne gå tapt dersom det lokale everket fusjoneres inn i større regionale selskap. Dermed blir det avgjørende for deltakelsen i slike prosesser at eierne i en større enhet har omforente holdninger som kan aksepteres som nytt rammeverk for den lokale virksomheten. Man må være bevisst på at mange av mulighetene for vertikal integrasjon på det lokale nivået kan gå tapt. Det er f.eks langt fra sikkert at et regionalt energiselskap er interessert i å ta utviklingsansvar for lokale fjernvarmeanlegg med marginal lønnsomhet og at nettsikkerheten til geografisk gravgrensede strøk blir like godt ivaretatt.

7. Oppdal Everk AS

7.1 Historikk

Aksjeselskapet Oppdal Everk vart stiftet 4. mai 1932 med en aksjekapital på 93.000,- fordelt på 186 aksjonærer. Alt i mars 1933 var verkets nye kraftstasjon i Vindøla klar til å forsyne abonnentene med strøm. Før Everket kom i drift hadde det vært en omfattende utbygging av gårds- og grendakraftverk. Trinn for trinn ble linjenettet utbygd, og på 60-tallet var hele bygda forsynt med elektrisitet fra selskapet.

I 1947 ble det vedtatt i generalforsamlingen å gå inn for bygging av ny kraftstasjon i Festa med inntil 4000 hk. Dette under forutsetning av en rimelig leiekontrakt av fallrettighetene med Staten. Da kraftverket vart satt i drift våren 1951 hadde det kostet nærmere 2,8 mill. kroner. I 1963 satte fylkesutvalget ned en nemnd for å vurdere en samordning av elforsyningen i Sør-Trøndelag. Dette førte til at Sør-Trøndelag Kraftselskap vart opprettet i 1969. Sør-Trøndelag Kraftselskap og Møre og Romsdal Fylke hadde da i fellesskap fått konsesjon på å bygge ut Driva Kraftverk og regulere området ved Gjevilvatnet. Da Driva Kraftverk ble satt i drift i 1973 ble vassføringa til Festa Kraftstasjon så liten at stasjonen ble nedlagt og maskiner og utstyr ble solgt.

Etter hvert som aktiviteten ved Everket økte ble lokalene i Oppdal sentrum for små, og i 1997 flyttet selskapet inn i nye lokaler på Industriområdet.

I 1996 kjøpte selskapet Hafslund 47,4% av aksjene i Oppdal Everk. Dette var storparten av de private aksjene. Snart oppsto det diskusjoner/stridigheter omkring eierskapet til den såkalte Drivakrafta/Kommunekrafta. Oppdal kommune hevdde rettigheten var kommunal, mens flertallet i styret i Everket hevdde at det var deres eiendom. Før spørsmålet var avklart, la Hafslund sine aksjer i Oppdal Everk ut for salg. Oppdal kommune kjøpte aksjene 31. desember 2003. I slutten av 2006 kjøpte Oppdal kommune de resterende aksjene på private hender slik at kommunen nå eier Oppdal Everk 100%.

7.2 Virksomhet og organisering

Virksomheten til Oppdal Everk AS omfatter forvaltning av kommunens uttaksrett i Driva Kraftverk, kraftsalg og nettdrift. Selskapet er hovedeier (77%) i Vitnett AS som driver salg av konsulenttjenester innen IT, bredbåndstjenester og butikksalg innen databransjen. Med unntak av datterselskapet Vitnett AS er virksomheten organisert i ett selskap, som betegnes som morselskap. Morselskapet hadde i 2008 19 årsverk og konsernet 24.

Oppdal Everk AS forvalter en uttaksrett på 7,5% av kraftproduksjonen i Driva Kraftverk på vegne av Oppdal kommune (10% av TrønderEnergis andel i Driva kraftverk). Uttaksretten representerer et middeluttak på 43 GWh, og inkluderer kommunens rett til konsesjonskraft av denne delen av kraftverket. Den skattemessige statusen for uttaksretten er ikke avklart.

Sammen med Tynsetselskapet Holmen Biovarme har Oppdal Everk AS søkt om konsesjon for å bygge fjernvarmeanlegg for Oppdal sentrum. Også Trondheim Energi og TrønderEnergi har søkt om slik konsesjon, og saken ligger til behandling hos NVE.

Eierskapsmelding for Oppdal Everk AS

I vedtektene er selskapets formål er fastsatt slik:

Selskapets formål er å sørge for sikker energidistribusjon for kommunens innbyggere, energisalg til konkurransedyktige betingelser og annen virksomhet som står i forbindelse med dette.

Aksjekapitalen er fordelt på 1039 aksjer. Siden 2006 har selskapet vært 100% eid av Oppdal kommune. 530 aksjer ble ervervet på begynnelsen av 70-tallet for kr 265.000,- 492 aksjer i 2004 for 55 mill. og de siste 17 i 2006 for 3,4 mill. Selskapet ledes av et styre på 5 medlemmer. Ordføreren møter på vegne av kommunen i generalforsamlinger etter forutgående fremleggelse av sakene for kommunestyret. Formannskapet innstiller ved valg av styremedlemmer. I følge selskapsvedtektene er det ingen andre sakstyper enn de som følger av aksjeloven som skal behandles av generalforsamlingen. Kommunestyret har også bestemt at formannskapet skal avholde årlige dialogmøter med selskapet.

I 2005 nedsatte formannskapet en arbeidsgruppe som fikk i mandat å komme fram til et fremtidig mål for kommunens eierskap. Under behandlingen den 15.03.06 sluttet kommunestyret seg til styret og arbeidsgruppas anbefaling om strategi, drift og utøvelse av eierskap, som var formulert slik:

OE skal i hovedsak rendyrke tre arbeidsområder:

- 1. Bli best mulig på å drifte og vedlikeholde elnettet i Oppdal (nettdrift, monopolvirksomhet)*
- 2. Kjøp og salg av elektrisk energi (kraftomsetning, konkurranseutsatt-, risikoutsatt virksomhet)*
- 3. Forvaltning av Driva-kraften. Avkastningsorientert, størst mulig avkastning som holdes utenom selve nettvirksomheten i selskapet. ("Trading", konkurranseutsatt, risikoutsatt virksomhet).*

Arbeidet avstedkom også endringer av selskapets vedtekter og oppkjøp av de resterende aksjene på private hender.

7.3 Selskapets filosofi

Styret har nedfelt følgende rettesnorer for driften og utviklingen av selskapet:

A/S Oppdal Everk skal være en kundeorientert, miljøbevisst og konkurransedyktig leverandør av energi og nett-tjenester.

Kvalitet og pris skal gi selskapet fornøyde kunder, god inntjening og akseptabel avkastning for eierne. Everket skal være en ressurs i lokalsamfunnet og tilby tjenester og samarbeide med lokalt næringsliv.

Vi skal satse på kontinuerlig forbedring i alle deler av virksomheten for å gi våre kunder de tjenester som etterspørres.

Vi skal samarbeide med andre aktører og naturlige samarbeidspartnere som vil styrke selskapet.

Vi skal gjennom en aktiv personalpolitikk legge til rette for en positiv utvikling og anvendelse av menneskelige resurser og kvalifikasjoner. Personalpolitikken skal være preget av omsorg og trygghet for ansatte. Vi skal ha motiverte medarbeidere og godt arbeidsmiljø som vil bidra til å styrke Everkets anseelse utad.

Eierskapsmelding for Oppdal Everk AS

7.4 Selskapets økonomi

<i>Resultatregskap (1.000 kr)</i>	2008	2007
Driftsinntekter	125 112	104 933
Driftskostnader	103 460	82 919
Driftsresultat	21 652	22 014
Resultat av finansposter	789	814
Resultat før skatt	20 863	21 200
Minoritetenes andel	80	-36
Skattekostnader	5 970	6 228
Årsresultat	14 813	15 008
<i>Disponering:</i>		
Avsatt til utbytte	11 400	13 091
Avsatt til egenkapital	3 413	1 917
<i>Balanse (1.000 kr):</i>		
Omløpsmidler	50 843	50 329
Anleggsmidler	91 751	88 793
Sum eiendeler	142 594	139 122
Kortsiktig gjeld	43 152	42 022
Langsiktig gjeld	27 797	28 949
Egenkapital	70 946	67 533
Minoritetsinteresser	699	618
Sum gjeld og egenkapital	142 594	139 122
<i>Driftsresultat fordelt på virksomhetsområder (1. 000 kr):</i>		
Uttaksrett Drivakrafta	15 830	15 665
Kraftomsetning	1 284	-306
Nettvirksomhet	3 799	6 175
Annen virksomhet	81	410
Vitnett AS	658	70
Sum fordelt driftsresultat	21 652	22 014
<i>Beregnete størrelser (1.000 kr):</i>		
NVE-verdi (avkastningsgrunnlag på nettet)	71 602	74 262
Egenkapital i nettet (NVE-verdi - langsiktig gjeld)	43 805	45 313
Resultatbidrag fra nettet etter finans- og skattekostnader	2 167	3 860
Nettoinntekt Drivakrafta beregnet med spotpris	14 459	7 377
Sikringsresultat Drivakrafta	1 372	8 288
Skattekostnader Drivakrafta	4 433	4 386
Resultatbidrag Drivakrafta	11 398	11 279
Netto kontantstrøm fra driften fratrukket aksjeutbytte	4 282	18 380
Aksjeutbytte for annen virksomhet enn Drivakrafta	2	1 812
<i>Nøkkeltall:</i>		
Egenkapitalandel	49,8 %	48,5 %
Likviditetsgrad 1	117,8 %	119,8 %
Totalrentabilitet på nettdriften i fht NVE-verdi	5,3 %	8,3 %
Egenkapitalrentabilitet på nettet etter finans- og skattekostnader	4,9 %	8,5 %

7.5 Vurderinger rundt selskapet

7.5.1 Organisering

Selskapet er organisert som aksjeselskap, hvor eierskapet i Vitnett AS er strukturert etter konsernmodellen. Virksomheten er organisert i segmenterte avdelinger som et såkalt vertikalt integrert selskap. Selv om dette gir samordnings- og kostnadsfordeler er det ikke uproblematisk.

For det første vil det ikke være like synlig for eieren om nettvirksomheten drives på en økonomisk effektiv måte. Man er avhengig av at selskapet foretar resultatsplitting på virksomhetsområder, har gode regnskapsrutiner for korrekt fordeling, og lager resultatoppsett hvor resultatbidragene fra de ulike områdene enkelt og tydelig fremgår. Med mindre dette er på plass kan det lett oppstå kryssubsidiering mellom virksomhetene, noe som er spesielt kritisk i forhold til korrekt beregning av nettleien i forhold til inntektsrammene.

For det andre kan den vertikale integreringen skape praktiske utfordringer for deltakelse i strukturendringer for nettselskap i regionen. En utskilling av nettvirksomheten i eget selskap vil dermed være et naturlig ledd i å være beredt til deltakelse i slike prosesser.

For det tredje kan selskapsorganiseringen skape enkelte praktiske problemer for ønsket om størst mulig offentlig innsyn og kontroll over nettvirksomheten, selv om Oppdal Everk AS er omfattet av offentlighetslovens regler.

På den andre siden vil en full konsernorganisering av et lite lokalt everk, - eller alternativt direkte kommunalt eierskap til flere selskap, - gi høyere styringskostnader og skape nye utfordringer i forhold til selskapsstyring.

7.5.2 Kapitalforvaltning

Selskapet resultatfører inntekter fra Drivarettigheten, noe som fører til at total- og egenkapitalrentabiliteten blir en lite meningsfull størrelse. I de økonomiske oppstillingene i kap. 7.4 er det derfor forsøkt å synliggjøre resultatbidragene og kapitalavkastningen for nettvirksomheten. 2008-regnskapet ga et samlet driftsresultat fra nettdriften som tilsvarte 5,3% av avkastningsgrunnlaget som NVE kalkulerer inntektsrammene ut fra. Tilsvarende størrelse for 2007 var 8,3%.

Egenkapitalrentabiliteten etter finans- og skattekostnader er beregnet til å utgjøre 4,9% i 2008 og 8,3% i 2007. For 2008 ble det ikke utbetalt utbytte for annet enn Drivarettigheten inklusiv sikringsresultatet, mens øvrig virksomhet bidro med 1,8 mill. i utbytte for regnskapsåret 2007.

Selskapet har svært god soliditet med sin egenkapitalprosent på 49,8. Den skattemessige asymmetrien for en offentlig eier tilsier at det ikke bør være et mål å øke soliditeten ytterligere. Avveiningene om hvor mye av resultatet som skal holdes tilbake i selskapet og hvor mye som skal utbetales i utbytte bør derfor utelukkende dreie seg om hvilket likviditetsbehov selskapet har for sine investeringer opp mot eierens inntektsbehov for andre formål.

En konsekvens av å stille krav til kapitalavkastningen er at selskapet må ha lønnsomhetsmål for investeringer i nye virksomheter som minst tilfredsstillende eierens forventninger. Eieren fastsetter i realiteten hvilken kalkulasjonsrente selskapet skal benytte for å akseptere eller forkaste nye prosjekt.

Eierskapsmelding for Oppdal Everk AS

Oppdal kommune er forsiktig med å ta risiko, og har et konservativt finansreglement. Risikostyring er primært et ansvar som ligger hos selskapets styre og administrasjon. Siden det er eieren som til slutt bærer risikoen, er det i kommunens interesse at risikostyringen gjennomføres på en profesjonell måte i tråd med eierens holdninger.

7.5.3 Strategiske veivalg

Oppdal kommune har ikke kortsiktige økonomiske motiv for sitt engasjement i selskapet, og har ønske om å utøve et aktivt eierskap for videre utvikling av selskapet. De siste årene har strategiske diskusjoner om veien videre blitt overskygget av saken med Drivarettigheten. Dette har ført til at selskapets utvikling og vurderinger rundt everkets rolle i fremtidige omstruktureringer i bransjen har vært fraværende.

Strukturendringer

Etter all sannsynlighet vil det komme store strukturendringer i midtnorsk energibransje. Om dette vil skje i form av fusjoner, oppkjøp eller nye samarbeidsrelasjoner gjenstår å se. Eieren må bestemme seg for om Oppdal Everk AS skal delta i slike prosesser eller stå utenfor. Hovedbegrunnelsen for å være med i slike endringsprosesser er å oppnå større konkurransekraft. I kap. 6.3 er det pekt på hvilke stordriftsfordeler som kan oppnås. Sentrale tema ved omdanning av nettselskaper er hvilke utslag det vil gi for nettleien og risikoen for svekket servicegrad og beredskap innen Oppdal kommune.

Dersom Oppdal Everk AS helt eller delvis blir innlemmet i et større selskap vil kommunen miste mange av sine styringsmuligheter over den lokale energiforsyningen. Mulighetene for å bruke det lokale everket som et verktøy i utviklingen av lokalsamfunnet begrenses. Det er likevel viktig å stille seg spørsmål om hva denne lokale styringen innebærer i praksis. Har man noen reell mulighet til å bruke et lokalt everk for å nå politiske mål, eller er energibransjen så gjennomkommersialisert og regelstyrt fra sentrale myndigheter at lokalt eierskap har mistet sin politiske betydning?

Muligheten for å bruke Oppdal Everk AS for å nå politiske mål kan innebære villighet til å gi avkall på maksimal økonomisk avkastning. Ønsker man f.eks. at everket skal drive med energiøkonomisering eller fjernvarmeanlegg dersom det er bedriftsøkonomisk ulønnsomt? I så tilfelle vil disse kostnadene bli synliggjort gjennom dårligere økonomisk resultat og svekket konkurransedyktighet; miljøtiltak kan ikke i samme utstrekning som før finansieres via strømgregningen til de lokale kundene. Dermed kan man si at det fremdeles er mulig å bruke everket som virkemiddel for å nå ikke-kommersielle mål, men at eieren må ta konsekvensene av det gjennom svekket avkastning.

Det er eksempelvis fullt mulig for en kommunal eier å bestemme at nettleien skal være lavere enn inntektsrammene fastsatt av NVE. Dette betyr at kommunen ved lavere utbytte fra Oppdal Everk velger å subsidiere brukerne av elektrisk kraft på bekostning av hva pengene alternativt kunne vært brukt til.

Virksomhetsområder

I følge selskapsvedtektene skal Oppdal Everk drive med energidistribusjon, energisalg og "*annen virksomhet som står i forbindelse med dette.*" Det er en strategisk eierbeslutning å ta stilling til hvilke virksomhetsområder selskapet skal beskjeftige seg med. Oppdal Everk AS har gjennom eierandelen i Vitnett AS engasjert seg i bredbåndsutbygging, og gjennom konsesjonssøknaden sammen med

Eierskapsmelding for Oppdal Everk AS

Holmen Biovarme posisjonert seg for fjernvarmedrift. På andre områder som kunne falle naturlig, - slik som utbygging av mini- og mikrokraftverk, vindkraftprosjekt, installasjons- og elektrovirksomhet eller ENØK-virksomhet, - har selskapet en passiv rolle så langt. Derfor er det viktig å koble kompetanseutvikling til bedriftens strategi, fremtidige muligheter og utfordringer og forankre dette i personalrelaterte utviklingsplaner.

Spørsmål om selskapet bør utvide eller begrense sine virksomhetsområder vil fra en bedriftsøkonomisk synsvinkel dreie seg om lønnsomhet. Belyser man det organisatorisk er det mer et spørsmål om virksomheten hører naturlig hjemme sammen med den øvrige virksomheten, mens man med et politisk perspektiv har mer fokus på om det er nødvendig å ha offentlig eierkontroll og om lokalsamfunnet alternativt kan få samme tjenester fra andre aktører.

Forholdet til kommunens energi- og klimaplan

Planen har som visjon å sikre en miljøvennlig og bærekraftig energibruk, med tre hovedmål:

1. Effektivisere og redusere energibruken
2. Øke andelen og bruken av nye, fornybare energikilder
3. Redusere skadelige utslipp for klima og lokalt miljø.

Oppdal Everk deltok i utarbeidelsen av denne planen. Utenom at Oppdal Everk skal tilby enkel enøksjekk og gi råd om tiltak for å ta ut enøkpotensialet i private husholdninger, offentlige bygg og privat næringsvirksomhet, har selskapet et nært samarbeid med Enova om hvordan klimaplanmålene skal nås.

Dersom kommunen har forventninger om at everket skal få et enda større eierforhold til målene og ha ansvar for gjennomføring av tiltakene, vil det være naturlig at dette kommer tydelig til uttrykk i eierskapsmeldingen. Det vil kunne medføre lavere resultater i selskapet og lavere utbytte til eieren enn hva det ellers ville vært.

8. Krav til eier og selskap

8.1 Krav til Oppdal kommune som eier

1. Oppdal kommune er en aktiv og langsiktig eier med fokus på effektivitet, åpenhet og forutsigbarhet.
2. Oppdal kommune fremmer sine interesser gjennom eierskapsmeldinger, avtaler og generalforsamlinger.
3. Oppdal kommune forholder seg til de plikter og ansvar som aksjeloven plasserer hos selskapets styre og daglige leder.
4. Oppdal kommune gir klare mål for selskapet, og involverer styret under denne prosessen.
5. I samarbeid med selskapets styre deltar Oppdal kommune i strukturendingsprosesser for midtnorsk energibransje.
6. I generalforsamlinger er ordføreren kommunens eierrepresentant. Sakene som skal behandles i generalforsamlingen legges frem for kommunestyret, som gir ordføreren de nødvendige fullmakter.
7. Det avholdes årlige dialogmøter mellom selskapet og formannskapet utvidet med representanter for grupperinger som ikke er representert i dette organet.
8. Kommunestyret utvikler og oppdaterer sin kompetanse om eierstyring, og holder seg orientert om selskapsdriften i Oppdal Everk AS, bl.a. gjennom nevnte dialogmøter og perioderapporter fra selskapet.
9. Det sørges for at styret sammensettes og gis styringsrammer som sikrer et organ med nødvendig kompetanse.
10. Forretningsmessig kontakt mellom Oppdal kommune og Oppdal Everk AS skal skje på en uavhengig og profesjonell måte. Det skal være et klart skille mellom kommunens roller som eier, kunde og oppdragsgiver. Oppstår det tvil om habiliteten til de involverte, skal det løses med grunnlag i gjeldende regelverk (fvl.).

8.2 Krav til Oppdal Everk AS

1. Rammene for selskapets virksomhet følger av det vedtektene, eierskapsmeldingen, avtaler, konkurransesituasjon og myndighetenes monopolregulering fastsetter.
2. Styret må sørge for at selskapet foretar resultatsplitting mellom virksomhetsområder, har gode regnskapsrutiner for korrekt fordeling, og lager resultatoppsett der lønnsomheten til de ulike virksomhetsområdene tydelig fremgår. Styret skal med utgangspunkt i dagens organisering vurdere om selskapsorganiseringen er optimal med tanke på synliggjøring av effektiviteten i nettvirksomheten og muligheten for framtidig strukturendring, jfr pågående

Eierskapsmelding for Oppdal Everk AS

strukturendringsprosess for midtnorsk energibransje, og samtidig finne løsninger som ivaretar hensynet til offentlig innsyn, samt muligheter for innspill og kontroll. Sak om slik organisering med mulige alternativer, legges fram for ekstraordinær generalforsamling så snart som mulig, og eventuelt senest til den faste, årlige generalforsamlingen i 2010.

3. Selskapet vurderer løpende om det skal foretas utviding eller innskrenking av virksomhetsområder. Slike beslutninger tas av generalforsamlingen etter initiativ fra selskapet, og blir vurdert ut fra lønnsomhet, framtidig kompetansebehov, samhengighet til selskapets øvrige virksomhet, miljømessige hensyn, lokale arbeidsplasser, lokalsamfunnets behov for tjenester og kommunens behov for offentlig eierkontroll.
4. Styret må stille seg åpent for deltakelse i strukturendringer i energibransjen dersom dette er aktuelt, og gir i tilfelle eieren nødvendig drahjelp til kartlegging av fordeler og ulemper.
5. Selskapet har et åpent forhold til kunder og eier. Allmennheten sikres gode innsyns- og kontrollmuligheter over selskapsorganenes beslutninger og driften av virksomheten. Selskapet praktiserer mer offentlighet.
6. Selskapet har høy etisk standard og bidrar til en tillitskapende forvaltning gjennom gode system for internkontroll og rapportering.
7. Selskapet har en konservativ risikoholdning, og har gode system for risikostyring.
8. Selskapet rapporterer til sin eier gjennom perioderapporter og årsberetningen på en måte som gjør det enkelt og tydelig å forstå resultatet fra selskapsforvaltningen. Selskapets styre og daglige leder bidrar aktivt til at de årlige dialogmøter blir et konstruktivt bidrag til utviklingen av selskapet.
9. Selskapet styres etter følgende finansielle mål fra eieren:
 - a. Avkastningen på nettkapitalen (driftsresultat for nettverksamheten i forhold til NVE-verdi) skal minst utgjøre 7%.
 - b. Kraftomsetningen til sluttbrukere skal gi et positivt resultatbidrag.
 - c. Selskapets egenkapitalandel skal ikke være lavere enn 40% og ikke høyere enn 50%.
 - d. I investeringsbeslutninger skal prosjekt som gir en egenkapitalavkastning etter skatt lavere enn 6% regnes som ulønnsomme.
 - e. Så lenge dagens forvaltningsregime for Drivarettigheten vedvarer, skal det økonomiske resultatet (inkludert renteinntekter) uavkortet tilbakeføres kommunen i form av utbytte.
 - f. Anvendelsen av avkastningen fra nettverksamheten og sluttbrukeromsetningen skal primært bero på eierens forventning om et forutsigbart utbytte. På lang sikt forventer eieren et utbytte som tilsvarer 5% av egenkapitalen i nettet (NVE-verdi fratrukket påhvillende langsiktig gjeld).
10. Forretningsmessig kontakt mellom Oppdal kommune og Oppdal Everk skjer på en uavhengig og profesjonell måte. Det er et klart skille mellom kommunens roller som eier, kunde og oppdragsgiver slik at det ikke oppstår tvil om den forretningsmessige habiliteten.

Kilder:

Kommunene som eiere av everk. Kommuneforlaget 1998

Eierskap. Behov og muligheter for politisk styring av selskaper og samarbeid i kommunene. Arbeidsrapport nr 7/2008 fra KS/Telemarksforskning.

Anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak. KS Eierforum 2009.

Årsberegning Oppdal Everk AS 2008 og 2007

Nettsidene til Oppdal Everk AS

Oppdal kommunes energi- og klimaplan